

Kees de jongen

*Het beroemde verhaal van Theo Thijssen,
naverteld door Marian Hoefnagel*

Moeilijke woorden staan *schuingedrukt*.
Ze worden uitgelegd in de woordenlijst
op pagina 99.

Dit boek heeft het keurmerk Makkelijk Lezen

Over dit boek

Dit verhaal gaat over Kees Bakels, een jongen van twaalf jaar. Het speelt rond 1900. De vader van Kees heeft een winkeltje (een schoenmakerij) in Amsterdam. Het winkeltje loopt niet goed, en het gezin Bakels heeft het moeilijk. Vooral als de vader van Kees ziek wordt.

Kees fantaseert over hoe hij aan de sombere werkelijkheid kan ontsnappen.

Het verhaal is geschreven door Theo Thijssen, een Amsterdamse schoolmeester. Thijssen schreef vooral over gewone mensen. Over de kinderen uit zijn klas, bijvoorbeeld.

De taal die Thijssen gebruikt in zijn boeken is spreektaal. Niet mooi, maar echt. Zoals de mensen echt spraken. Niemand zei bijvoorbeeld 'dacht hij', maar altijd 'dacht-ie'. Of: 'effe' in plaats van 'even'. Een deel van die spreektaal heb ik laten staan. Een deel heb ik aangepast, omdat spreektaal soms niet zo makkelijk leest.

Het boek *Kees de jongen* is lange tijd populair geweest, en wordt nog steeds gelezen. Er zijn films en toneelstukken van gemaakt. En dat is terecht.

Want het verhaal over Kees geeft een sfeervol beeld van het gewone leven in Amsterdam, ruim honderd jaar geleden. Een arme tijd, zonder auto's, zonder elektriciteit, zonder telefoon.

Marian Hoefnagel

Voorwoord

Veel mensen hebben Kees Bakels niet gekend. En dat is eigenlijk niet goed te begrijpen. Want hij is toch wel de belangrijkste jongen geweest die ooit bestaan heeft. Alleen door een beetje pech is hij niet beroemd geworden. Maar daar kan hij toch niets aan doen?

Dus: omdat niemand over Kees heeft geschreven, zal ik het doen. Ik ben heel blij dat ik hem wél gekend heb. Want dit weet ik zeker: als alles een beetje anders was gegaan, dan had iedereen trots gezegd: Kees Bakels? Ja, die ken ik. Een belangrijke jongen!

Theo Thijssen

Hoofdstuk 1

Als kleine jongen deed Kees een paar stomme dingen. Sommige dingen herinnerde hij zich niet eens meer. Maar er was iets stoms wat hij zich wél herinnerde. Het was op het kerstfeest bij een deftige neef. Er waren veel kinderen. Ze speelden eerst spelletjes, en aan het eind was er een loterij. En toen had-ie een doosje kleurkrijt gewonnen. En z'n neef Dolf, die won een tol. En (het was heel stom, maar hij was ook erg klein, nog niet eens op school) toen had-ie met Dolf geruild. Natuurlijk was twee dagen later de tol stuk. Stom, stom, stom. Want het waren van die dikke stukken kleurkrijt geweest, een doos van minstens zestig cent.

Wat had-ie daarmee fijn kunnen tekenen!

Hij had gewoon naar buiten kunnen gaan, naar de *sla-tuintjes*, waar vaak schilders zaten. Een van de schilders had vast tegen hem gezegd: 'Dat doe je heel goed. Hier heb je een beter stukkie papier, teken het nou eens dáárop.' Hij begon. De schilder vroeg toen: 'Waar heb je dat geleerd?' 'Nergens.' 'Dat lieg je.' Maar natuurlijk moesten ze hem uiteindelijk wel geloven. Toen mocht-ie het met echte verf proberen en wilden ze niet geloven dat hij nog nooit een penseel in z'n handen had gehad! Daarna mocht-ie dan bij de schilders thuis komen, en hij werd steeds beter.

Er kwamen ook hier en daar schilderijtjes van hem te hangen, met zijn naam eronder, en wie weet, was hij dan wel beroemd geworden. Daar was nu geen kans meer op. Want om beroemd te worden, moet je als kleine jongen al beginnen met kleurkrijt. Net zoals Rembrandt. Ja, die Rembrandt had natuurlijk al heel jong penselen en verf gehad. Hij had vast rijke ouders gehad, in elk geval rijkere ouders dan hij, Kees ...

Maar eigenlijk waren er nog honderd dingen beter dan kleurkrijt. Bijvoorbeeld: gymschoenen! Want Kees had een vriendje dat op gymnastiek zat. Het vriendje had witte gympen, en een witte broek. En op donderdagavond, dan liep-ie daarmee over de straat. Dan bracht Kees hem weg, tot voor de deur van het gymlokaal. Daar stond het dan vol met jongens. En bijna allemaal droegen ze zo'n witte broek, zo'n geweldige witte broek. En vást ook allemaal witte gympen. Geenéén jongen stond stil; ze sprongen allemaal hoog op, en Kees vond dat heel gewoon. Het zou hem niet eens verbazen, als er plotseling een jongen over de gracht gevlogen was. Aan zijn eigen benen zaten zijn loodzware schoenen. Daar kon je niks mee. Dan kwam de gymmeester eraan, en deed de deur open. Kees liep dan maar weg, en ging denken over gymschoenen. Tachtig centen kostten ze.

Het vriendje had op de gymvereniging een rare en snelle manier van lopen geleerd: voorover, net of je telkens viél, en dan met je armen zwaaien, heen en weer. Hij kwam ermee op school en iedereen vond het geweldig. Ook Kees oefende hard. Als de jongens naar het zwembad gingen, dan liepen ze op de manier van de gymvereniging. De jongens zeiden dat ze op deze manier veel sneller bij het zwembad waren. En zo werd het de 'zwembadpas' genoemd. Voor Kees was de zwembadpas een geluk in zijn leven. Als-ie soms een verre boodschap moest doen, dan begon-ie ineens aan de zwembadpas. En ja, dan keken de mensen naar hem. Hij verbeelde zich dat hij gypnen droeg en voelde zelfs dat hij een witte broek aan had!

Op een dag ging Kees met z'n moeder mee voor een boodschap. Zijn moeder liep nogal vlug, en Kees nam de zwembadpas. Hij sprak geen woord en ging steeds harder zwaaiden met zijn armen. Iedereen zou zeker denken: kijk, dat is een jongen van de gymvereniging ...

Opeens bleef z'n moeder staan. 'Wat is er met jou aan de hand?', vroeg ze.

Hij zei niets, en ze gingen verder. Want hoe moest hij uitleggen dat het de zwembadpas was?

Hoofdstuk 2

Kees wist allang dat hij beter was dan de andere jongens van zijn klas. Hij deed wel gewoon mee met hun spelletjes, maar hij voelde zich daar eigenlijk te goed voor.

Toen kwam er een nieuw meisje in de klas: Rosa Overbeek. Zij kwam van een rijke school en had daar geleerd over voornaamwoorden en nog ergere dingen. En Kees merkte dat deze Rosa vanaf de eerste dag op hem lette. Zij ging niet met de andere meisjes om; natuurlijk niet!

Als Kees 's avonds in bed lag, dan dacht-ie daarover na. Rosa Overbeek en hij, twee intelligente mensen, die neerkeken op alle anderen. Zo moest het zijn. Maar het was voor hem een beetje lastig om zich zo te gedragen. Ten eerste door zijn kleren. Hij had stomme kleren, die steeds stuk gingen. En het waren echte kinderkleren. En dan zijn haar! Het was de schuld van de *barbier*, die stomme barbier. Die knipte zijn kop glad, omdat zijn moeder nooit meer dan vijf centen meegaf.

Er was één lichtpunt. Hij had een mooie das, een deftige stropdas. Er zat wel een gaatje in, maar dat kon precies in de knoop van de das komen. Als-ie in bed lag, dan fantaseerde Kees over die das.

Dan kwam-ie naar school en dan vroegen de jongens: 'Doe je nog mee?' Maar hij was in gedachten en de jongens gingen spelen. Hij liep dan rustig verder, met zijn das, en kwam Rosa Overbeek tegen. Die dacht dan: o, daar is die jongen, die zo anders is dan de rest. Waarom zou hij op deze school zitten? Hij hoort hier niet. Dan liep hij haar voorbij en gaapte. Dan dacht zij: hij voelt zich hier niet thuis bij deze kinderen, net zoals ik.

Op een ochtend begonnen ze met gymnastiek en daardoor dacht Kees even niet aan Rosa Overbeek. Maar na een halfuur kwam de *bovenmeester* binnen, met Truus, het kleine zusje van Kees. 'Bakels, er is iemand die jullie komt halen. Ga meteen maar met je zusje mee', zei hij. Op straat stond de buurvrouw. Zij hilde half en gaf Truus een zoen. 'Jullie moeten meteen naar huis', zei ze. 'Je vader is niet goed.' Een ongeluk, dacht Kees, en hij begon meteen naar huis te rennen. Hij holde en holde. Wie weet zat z'n moeder op hem te wachten, moest er iets gehaald worden of zo ...

In de winkel was niemand; hij ging het gangetje door en bleef staan bij de deur van de kamer. Zijn moeder zag hem. Hij kon ineens niet praten van angst.

Ze tilde hem op en gaf hem een zoen. Toen duwde ze hem het gangetje door, naar de keuken.

‘Ga gauw ijs halen, hier is een emmer. Een *kwartje* ijs, je weet wel, over de brug’, zei ze.

Kees pakte de emmer. Hup de deur uit, de brug op ...

Toen hij terugkwam, stond zijn moeder al aan de deur en gaf hem een papiertje. Een recept, wist Kees meteen. En hij was alweer weg. Hij holde en holde weer en voelde een steek in zijn zij. Dat kwam door je milt, had de meester verteld. Daarom lieten sommige hardlopers hun milt weghalen ... Maar hij kon niet gaan stilstaan, hij moest het uithouden, z’n vader was in gevaar. Au, nou was het helemaal erg. Hij moest stil blijven staan. Jammer, jammer dat die steek er was; want hij was nog echt niet moe! Als-ie nou toch doorzette? Dan viel hij misschien dood neer. Wat een jongen, zou iedereen zeggen, die heeft zich dood gelopen om z’n vader te redden ... Hij begon weer te lopen. De steek was weg. Even proberen te hollen ... Au, verrek, hij moest weer stilstaan. Het ging niet. Hij moest gewoon lopen. Nou, ja, daar was gelukkig de apotheek al.

‘Wat heb je gehold, Kees’, zei zijn moeder. Ze ging even op de keukenstoel zitten, en trok Kees tegen zich aan.

‘Hoe is het nou met pa?’, fluisterde Kees. ‘Slaapt-ie?’
‘Ik geloof het wel’, zei ze, en ze zuchtte.

‘Heeft pa een ongeluk gehad?’

‘Ja’, zei moe, en Kees voelde haar beven. ‘Pa heeft erg gehoest, een vreselijke hoestbui ... en toen is-ie erg naar geworden ... een zakdoek vol ... met bloed ... van het hoesten natuurlijk.’

‘Natuurlijk’, begreep Kees.

‘En nou moet-ie rust hebben, vreselijk veel rust, vandaag mag-ie niet eens bewegen eigenlijk.’

Kees dronk wat water, want hij had dorst gekregen van het hollen. Het ongeluk viel eigenlijk wel mee. Naar van het hoesten. Nou, dat kon. En je kon je keel best kapothoesten ook.

’s Middags ging-ie weer gewoon naar school. Truus niet. Zij en hun kleine broertje Tom bleven bij de buurvrouw. Kinderachtig.

Ze gingen lezen. De jongen naast Kees, Van Dam, stootte hem aan. ‘Ik weet wat er met je vader is.’

‘Wat dan?’

‘*Bloedspugen!*’

‘Zo’, zei Kees, ineens woedend. En hij gaf de jongen een harde trap, tegen z’n enkel.

‘En als ik je op straat te pakken krijg, sla ik je lam’, fluisterde Kees fel. En toen ging-ie zogenaamd zitten meedoen met lezen, maar hij zat maar aan één ding te denken: dat-ie niet zou huilen, dat-ie in elk geval niet zou huilen ...

Moeder was in de keuken toen Kees thuiskwam.
'Dag, moe ...' Hij wou over vader beginnen, maar durfde niet.

'Zo, Kees. Pa is een heel stuk beter. Ga maar even naar hem toe. Maar geen drukte, hoor.'

O, zo. Had hij een fijne vader of niet? Pa was toch een sterke man, hoor. Zó gauw weer beter worden!

Gut, z'n vader zag er helemaal niet ziek uit. Hij lachte gewoon tegen Kees, en zei: 'Zo, jong.'

Hij praatte wel een beetje zacht; maar dát was nogal logisch. Z'n ene hand lag boven op de dekens, en daar bewoog hij mee. Kees begreep het meteen, en gaf z'n vader een hand.

'Dag, pa.'

Toen bleef het even stil. Zijn vader lachte weer tegen Kees, en ze gaven elkaar nog maar een hand.

'Wanneer bent u weer beter?', vroeg Kees.

Zijn vader knikte geruststellend.

'Was het ijs goed?', vroeg Kees. Hij was een beetje nieuwsgierig waar z'n vader het ijs eigenlijk had; maar z'n vader knikte alleen maar.

'Vanmiddag werelddelen gehad, pa.'

'Verdikkeme', fluisterde zijn vader. En hij bleef Kees z'n hand vasthouden.

'Ik moet eigenlijk een atlas hebben', zei Kees.

Zijn vader kneep in zijn hand, en knikte ja.

'Maar het kan nog wel even wachten, hoor,' zei Kees, 'geen enkele jongen heeft een atlas.'

Toen kwam moeder binnen.

‘Vooruit, Kees. Nou moet pa weer uitrusten, hoor.
En jij moet ook nog boodschappen doen voor ons.’
Kees kneep nog eens in de hand van z’n vader.

Die knipoogde tegen hem en toen ging Kees mee,
de kamer uit.

Ziezo, dacht hij, het ongeluk is voorbij, pa is nou nog
een paar dagen gewoon ziek, maar hij zal wel weer
gauw helemaal in orde zijn. Fijn, hoor.

En Kees deed de boodschappen fluitend.

Hoofdstuk 3

Maar Kees z'n vader werd niet zo heel gauw beter, en de eerste tijd moest Kees bijna elke dag naar de dokter en de apotheek. Daar moest hij vaak lang wachten. Maar bij de apotheek was het niet erg om te wachten. Daar las hij de Latijnse namen die op alle *kistjes en flessen* stonden. Hij voelde dan dat de apotheker naar hem keek, vanuit de kamer achter de gordijntjes. Hij kon elk ogenblik tevoorschijn komen en vragen: 'Jij wilt zeker graag Latijn leren, hè, jongen?' Hij zou dan stotteren 'ja, meneer' – en dan zouden ze afspreken: elke week een les voor niets. En zo leerde hij dan stiekem Latijn ...

De meester op school was erg makkelijk. Kees kwam natuurlijk vaak te laat, doordat het bij de dokter altijd zo vol zat. Dan zei hij alleen maar: 'Dokter geweest' en het was goed.

Iedereen wende eraan; de jongens wisten niet eens meer dat z'n vader ziek was. En thuis was het ook niet meer zo erg. Het was soms net alsof er geen zieke was.

Alleen moest Kees om de dag na het eten even naar z'n grootouders om te vertellen hoe het nu met pa was. Dat was vervelend, omdat hij eigenlijk nooit wat te vertellen had.

Het was ook nooit goed wat hij deed. Als hij te gauw wegging, dan zei z'n grootvader: 'Ga je alweer weg?' En als hij wat langer bleef, om bijvoorbeeld met de oude kat te spelen, dan vroeg z'n grootmoeder: 'Kan je moeder je zo lang missen, nou met die ziekte van je vader?'

Op een avond na het eten moest Kees bij z'n vader aan bed komen.

'Luister eens, Kees,' zei z'n vader, 'er moet elke maand een boodschap gedaan worden, geld brengen naar een kantoor. Ik kan dat nou niet doen, nou ik ziek ben, en moe kan natuurlijk ook niet. Nou moet jij het doen.'

'O, dat is goed, pa,' zei Kees. 'Wanneer moet het?' 'Vanavond. Maar denk erom, niemand weet er iets van, en je mag er met niemand over spreken. Met je grootvader ook niet. En in de wachtkamer van het kantoor, daar zitten altijd mensen te kletsen, maar jij bemoeit je met niemand.'

'Natuurlijk niet,' zei Kees, die een kleur had gekregen. 'Als je aan de beurt bent, ga je naar binnen. Het wordt in een boekje geschreven, dat zal moe je natuurlijk meegeven, en dat houd je in je zak totdat je binnen bent.'

'In m'n binnenzak,' zei Kees.

'En rammel onderweg niet met het geld: vijf *rijksdaalders*.'

‘Elke maand twaalf en een halve *gulden*?’, dacht Kees hardop.

Z’n vader lachte even; toen werd-ie weer ernstig.

‘Bemoei je onderweg ook met niemand. Weet je de Passage in de Damstraat? Daar is een deur aan je linkerhand. Je loopt de trap op. Kamer 19, dat vind je wel, hè?’

‘Ja’, zei Kees kalm.

‘Houd je hand maar aldoor op het geld’, zei zijn moeder, terwijl ze het geld aan hem gaf.

‘Moet ik nu elke maand?’, informeerde Kees.

‘Als pa beter is, gaat hij weer’, zei z’n moeder.

‘Ik kan ook best elke maand gaan, hoor’, vond Kees.

‘Dat hoeft niet’, antwoordde z’n moeder. ‘Ga nou maar, dan hoef je niet hard te lopen.’

Zo ging Kees weg. Deze geheimzinnige boodschap was iets heel bijzonders in z’n leven. Niemand mocht er iets van weten, het was dus het beste om niet meteen naar de Damstraat te lopen. En op te letten of-ie soms gevolgd werd door een bekende.

De deur van kamer 19 stond wijd open. Kees bleef op de drempel staan en keek rond. Langs de muur zaten een paar mensen op banken; gelukkig geen één bekende, anders was-ie meteen teruggegaan. Hij ging zitten en dacht erover na wat voor een kantoor dit zou zijn.

Tegenover hem hing een groot zwart bord, met witte letters; hij kon het van zo veraf niet lezen. Kees stond op en liep naar het bord.

Hij las: Verstrekt voorschotten ... maandelijks, wekelijkse afbetaling.

Hij begreep het en kreeg een kleur. Het was een vreselijk geheim! Z'n vader had geld geleend van dit kantoor, en moest het nu afbetalen ... Zijn vader dacht natuurlijk dat hij dat niet begreep. Stel je voor dat een jongen van school binnenkwam ...

Nou, wat, dan stond-ie meteen op, en zei: 'Zo, moet jij óók voor iemand anders hier naartoe?'

Ineens schrok hij: als Rosa Overbeek nou eens binnenkwam! Ach, ze zou een kleur krijgen, en proberen haar zwarte boekje te verbergen. Ze zou misschien gaan zitten huilen op de bank, van schaamte. Hij kreeg medelijden met haar. Hij zou buiten op haar wachten, en dan tegen haar zeggen: 'Rosa Overbeek, niemand zal weten dat ik je hier gezien heb. Ik ben hier toevallig voor een klant van ons, die vroeg of ik deze boodschap wou doen.' 'O, daar ben ik blij om', zou ze zeggen. En dan zou ze uitleggen hoe het kwam dat haar vader geld had moeten lenen: langdurige ziekte.

Het was zijn beurt. Hij schoof z'n boekje door het eerste loket. De meneer sloeg het open.

‘Bakels, twaalf gulden vijftig!’ Hè, wat riep-ie dat hard. ‘Volgende loket’, zei de meneer. Kees schoof verder. ‘Bakels!’, riep daar weer iemand, en die gaf hem z’n boekje terug.